

GLOBALNI I REGIONALNI POREDAK

TAKO SLIČNI, A TAKO RAZLIČITI

Usporedba urbanih i ruralnih mladih na temelju nekih aspekata sociopolitičkih karakteristika u 10 zemalja jugoistočne Europe

Marko Kovačić
Studen 2020.

Mladi zemalja s većim postotkom ruralnog stanovništva pokazuju više stope povjerenja u obitelj od onih s manjim postotkom.

Od svih promatranih zemalja Jugoistočne Europe, mladi iz urbanih i ruralnih područja Slovenije i Hrvatske pokazuju najliberalnije karakteristike.

Mladi u urbanim područjima Crne Gore najzadovoljniji su vlastitim životom, dok su najnezadovoljniji oni mladi iz urbane Slovenije. Što se tiče ruralnih mladih, najzadovoljniji su oni iz Kosova, dok najniže zadovoljstvo iskazuju mladi Slovenci.

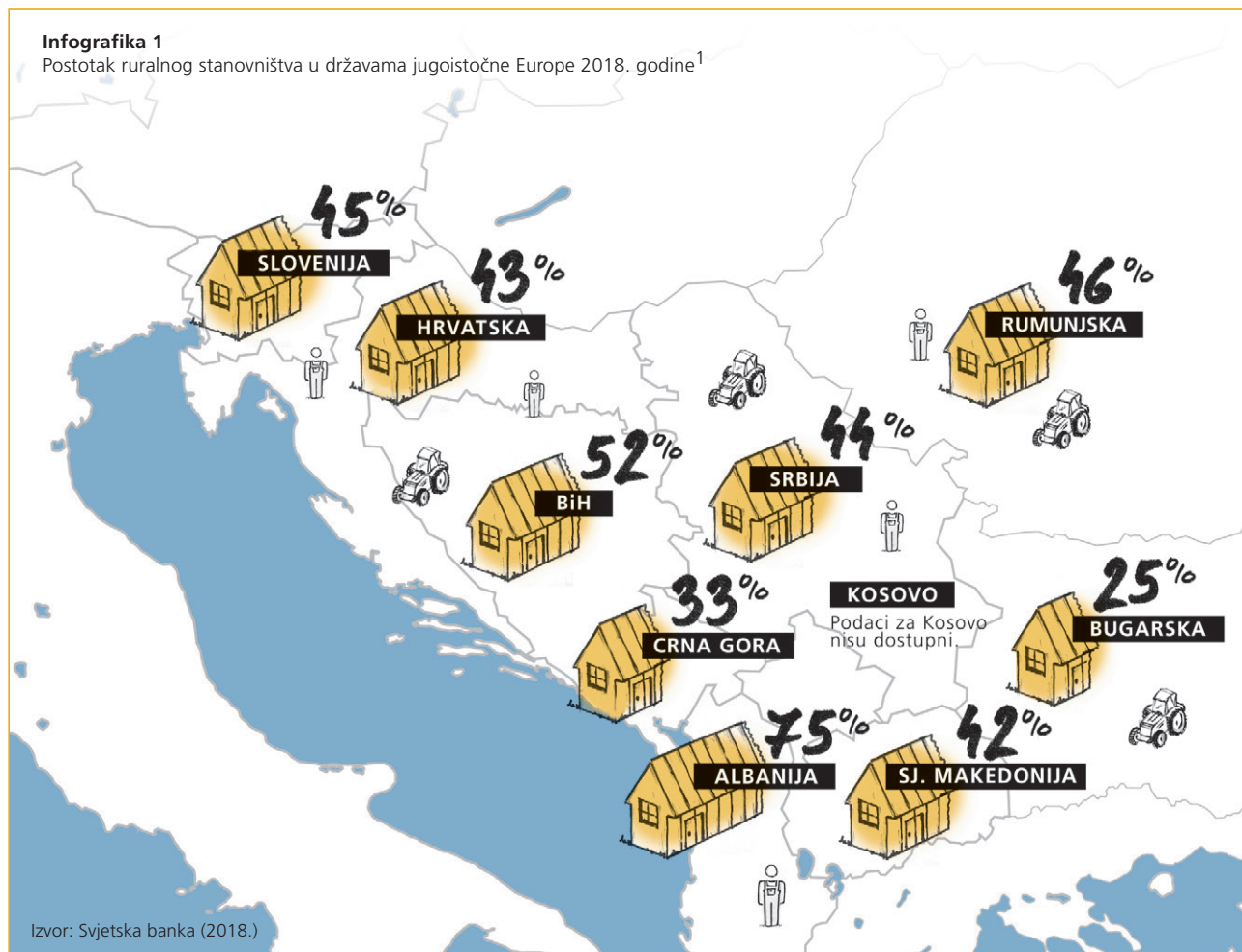
UVODNO O POLITICI I DRUŠTVU JUGOISTOČNE EUROPE

Jedan od aspekata koji je relativno oskudno istražen u literaturi o jugoistočnoj Europi je odnos između urbano-ruralnog kontinuuma i njegov utjecaj na određene sociopolitičke komponente i skupine. Bilo bi pogrešno reći da doprinos ruralne sociologije proučavanju društava predmetnog područja ne postoji. Vlado Puljiz tako u svom radu iz 1989. godine piše da „proučavanje sela u Jugoslaviji ima dugu tradiciju. U znatnijem opsegu počelo je u 19. stoljeću, kada se u naših naroda budila nacionalna svijest (...)”, dodaje da je „prva ruralna sociološka istraživanja poslije rata izvršio Cvetko Kostić (1912. – 1984.)”, a zaključuje da se „kao zasebna disciplina ruralna [...] sociologija konstituirala krajem pedesetih i početkom šezdesetih godina, u vrijeme kada su promjene u selu, pod snažnim utjecajem industrijalizacije, bile veoma intenzivne i kada se raspada la tradicionalna seoska struktura”. Krajem 20. i početkom 21. stoljeća ruralna sociologija i dalje bilježi doprinose sociologiji, ponajprije proučavajući ruralni prostor kroz četiri dimenzije: sociokulturnu (fokus na narodnoj kulturi i tradiciji, ritualima i ceremonijama, praznovjerju i religiji), razvojnu (naglasak na postojanju prirodnih rezervi resursa

potrebnih ekonomiji), ekonomsku (kontinuirano obnavljanje resursa) i ekološku (ruralni prostor prikazan putem ekopristupa proizvodnji i čuvanju bioraznolikosti) (Čifrić, 2003). Međutim, postavlja se pitanje u kojoj je mjeri odnos između urbanog i ruralnog relevantan u svijetu koji je globalno selo, obilježen procesima globalizacije, glocalizacije, kozmopolitizma, tekuće modernosti (Bauman, 2001; Giddens, 1999). Pronalazi li Tönnieseva (2012.) konceptualizacija – u kojoj je selo zajednica (obilježeno organskom voljom, prijateljstvom, krvnim srodstvom i susjedstvom, međusobnim poznavanjima, orijentacijom na religiju i običaje, gdje je osnovni resurs zemlja), a grad je društvo (koje karakterizira egocentrična volja i razvijenost materijalnih i duhovnih dobara) – mjesto u suvremenim sociološkim i politološkim razmatranjima? Je li Woodsovo objašnjenje da su značenja koja pridajemo ruralnom i urbanom „toliko ukorijenjena u našoj kulturnoj svijesti da je njihovo diferenciranje jedan od instinktivnih načina kojim uvodimo red u svijet oko sebe” (Woods, 2005)? Drugim riječima, postoji li još uvijek potreba za dihotomijom ruralno-urbano? Ako postoji, koji su empirijski pokazatelji relevantnosti kontinuuma ruralno-urbano? Je li visok postotak ruralnog stanovništva u državama regije (Infografika 1) indikator postojanja razlika između dijelova stanovništva s obzirom na rezidencijalni status?

Infografika 1

Postotak ruralnog stanovništva u državama jugoistočne Europe 2018. godine¹

¹ Podaci za Kosovo nisu dostupni.

Imajući to na umu, ali i uzimajući u obzir ograničenost jednog ovakvog teksta, cilj je ove studije pokušati primijeniti razliku između urbanog i ruralnog stanovništva na neke karakteristike društva jugoistočne Europe. Konkretnije, zanimaju nas specifični segmenti političkog ponašanja, određenih vrijednosti i stavova. Naime, kako je ranije istaknuto, sociologija, politička sociologija i politologija s područja jugoistočne Europe relativno se oskudno bave vezom između ruralno-urbanog kontinuuma i nekih aspekata političnosti. Taj je deficit posebno vidljiv pri istraživanju mladih. Naime, iako sociološke literature o mladima u pojedinim zemljama jugoistočne Europe ne manjka (Kovačić, 2018; Ilišin, 2014), zamjetan je nedostatak empirijskih radova koji određene karakteristike ponašanja, vrijednosti i stavova mladih promatraju kroz prizmu odnosa urbanosti i ruralnosti.

Mladi, heterogena društvena skupina koju karakterizira tranzicija između djetinjstva i odraslosti, koja se pokušava prilagoditi društvenim situacijama, ali ujedno i ostaviti vlastiti trag u svojoj okolini, bitan je aspekt proučavanja svakog društva. Proučavanje mladih u jugoistočnoj Europi posebno dolazi do izražaja jer većina njih prolazi tzv. dvostruku tranziciju. Naime, mladi prolaze „univerzalno prijelazno razdoblje iz mladosti u odraslost i drugo, taj se proces zbiva u društvu koje je i samo u procesu transformacije“ (Ilišin, Radin, 2002). Ilišin i Spajić Vrkaš (2017.) podsjećaju nas da, imajući na umu i „globalna kretanja, koja generiraju nesigurnost na svim razinama i budućnost mladih čine sve neizvjesnijom, ujedno vremenski koincidiraju s društvenom i političkom transformacijom bivših socijalističkih zemalja“. Te dvije autorice dodaju da se „stoga može reći kako se rizici, kojima su mladi izloženi u suvremenom društvu, dodatno proširuju i produbljuju u tranzicijskim društvima – i u usporedbi s mladima iz razvijenih zemalja i u usporedbi s ranijim generacijama mladih u socijalističkim zemljama“ (ibid.).

Govoreći o urbano-ruralnom kontinuumu i mladima u literaturi se nalazi teza da je migracija mladih, osobito onih s visokim obrazovanjem i izraženijim profesionalnim aspiracijama, uzrok pada broja stanovništva u seoskim područjima (Theodori, 2014). Na to se nadovezuje jedan od malobrojnih radova s područja jugoistočne Europe V. Ilišin (1998.) o ruralnoj omladini, u kojem autorica objašnjava da „jedna od najvažnijih tendencija [implikacija razlike između ruralne i urbane omladine] jest nastavak depopulacije hrvatskoga sela. Unatoč stanovitim infrastrukturnim poboljšanjima, ruralna područja nisu postala mjesta koja bi privukla mlade, posebice ne one s višim kvalifikacijama i iskustvom urbanog načina života. A takva nepovoljna socijalna struktura sela zacijelo pridonosi usporenoj modernizaciji ruralnih područja“.

Upravo je zato bilo očekivano da će istraživačice i istraživači biti zainteresiraniji za karakteristike i aspekte seoske omladine, međutim, kontekstualiziramo li ovu temu na područje jugoistočne Europe, istraživanja koja tematiziraju odnos urbanih i ruralnih mladih relativno su rijetka.

Kada je riječ o postojećim istraživanjima fokusiranim na mlade, uglavnom se obrađuju načini provođenja slobodnog vremena ruralne omladine (Ilišin, 1990; 1998; Badrić, Prskalo, Šilić, 2011), ekonomski aspekti revitalizacije sela kroz mlade i njihove aspiracije ka poduzetništvu, agroturizmu ili poljoprivredi (Šarović, 2012; Tutinić, Bokan, 2008) ili zadovoljstvo mladih životom na selu (Vukotić, 2011). Naravno, to ne znači da u drugim tekstovima koji se generalno bave nekim karakteristikama ruralnog stanovništva nema mjesta za mlade, no oni u njima uglavnom nisu istaknuti kao zaseban fenomen, a još manje kao potka za komparaciju s njihovim vršnjacima u urbanim područjima. Posebno je interesantno što gotovo da i nema politoloških i političko-socioloških radova na temu odnosa urbane i ruralne omladine². Taj nedostatak u politološkoj literaturi pokušava bar donekle ispraviti i ova studija.

METODOLOŠKE NAPOMENE

Istraživačko je pitanje postoje li razlike između mladih u ruralnim i urbanim područjima jugoistočne Europe, s obzirom na određene aspekte njihovog političkog ponašanja.

Kako bismo odgovorili na to pitanje korištena je baza proizašla iz već ranijeg istraživanja mladih jugoistočne Europe koje je provedeno 2018. godine, a koje je naručila Zaklada Friedrich Ebert. Gotovo 10 000 mladih u dobi od 14 do 29, u 10 zemalja (Albaniji, Bosni i Hercegovini, Bugarskoj, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Kosovu, Sjevernoj Makedoniji, Rumunjskoj, Sloveniji i Srbiji), odgovaralo je na širok spektar pitanja koja su se odnosila na područja obrazovanja, zapošljavanja, političke participacije, obiteljskih odnosa, slobodnog vremena, korištenje ICT-a, ali i njihove stavove, vrijednosti i ponašanja. Valja istaknuti da je predmetno istraživanje kreirano po uzoru na German Shell Youth Studies te da su istraživanja proveli istraživači sa sveučilišta ili javnih znanstvenih instituta u svim državama kako bi se osigurala potrebna razina kvalitete. S obzirom na istraživačko pitanje, u ovoj studiji odabrani su pojedini ispitivani aspekti i uspoređivani njihovi prosjeci po državama, primjenjujući pritom uglavnom Welchovu jednosmjernu analizu varijance (ANOVA) jer varijance nisu jednake (Jim, 2020), u kojima je binarna varijabla urbano-ruralno bila nezavisna. Rezultati koji su prikazani relevantni su za $p < 0.000$.

² Autor daje za pravo da je tijekom pretraživanja napravljena omaška te da tekstovi o razlici u stavovima, vrijednostima i političkom ponašanju između ruralnih i urbanih mladih postoje, no tematskim pretraživanjem dostupne literature na hrvatskom i engleskom, s geografskim fokusom na jugoistočnu Europu, tekstovi koji bi se bavili tom specifičnom tematikom nisu pronađeni.

ISTRAŽIVAČKI NALAZI

Prije negoli se koncentriramo na sličnosti i razlike između mladih u različitim državama jugoistočne Europe, donosimo vrlo kratak pregled empirijskih nalaza dva vala istraživanja mladih kako bismo dočarali društveno-političko-ekonomski kontekst ove društvene skupine.

Empirijsko istraživanje mladih u jugoistočnoj Europi 2012./2013. (Flere et al, 2015) otkrilo je kako većina mladih ne smatra da političke institucije i/ili njihovi čelnici njihove interese shvaćaju ozbiljno. Istraživanje je također otkrilo da cijela regija jugoistočne Europe ne nudi mladima rješenje za njihovu frustraciju i rezignaciju, odnosno da mladi zbog nepovoljnih ekonomskih pokazatelja pokazuju apatiju, nezainteresiranost i povlače se u privatnost. Razloge zašto se samo manjina tih mladih bavi politikom i društvenim inicijativama nude i neka druga empirijska istraživanja (npr. Kovačić, Dolenec, 2018), koja su pokazala da je odnos između mladih na zapadu i onih na istoku Europe u pogledu političke participacije jednostavno frapantan. Naime, kako tvrde ovi autori, politike oskudice i zanemarivanje kvalitetnog provođenja politika za mlade na području poluperifernih država Europe rezultiralo je 50 posto nižim stopama političke participacije mladih u istočnoj Europi u odnosu na stope participacije njihovih vršnjaka na zapadu. S tim u vezi, valja naglasiti da je 2013. godine stopa nezaposlenosti mladih u jugoistočnoj Europi bila u svim državama, osim u Sloveniji, mnogo viša od prosjeka Europske unije (Flere et al, 2015: 111). Sve je to povezano s relativno visokim postotcima mladih koji žive u roditeljskom domu (prosjeak EU-a za skupinu ispitanika od 16 do 24 godine je 83 posto, dok je prosjeak jugoistočne Europe 2013. bio 90 posto).³ Osim participacije Flere et al (2015.) analizirali su i povjerenje u institucije koje se pokazalo izrazito niskim (za razliku od povjerenja u obitelj i bliske prijatelje), nadalje, pokazalo se da je poimanje meritokracije u jugoistočnoj Europi manje bitno od položaja u društvenoj strukturi i socijalnog kapitala te da mladi misle kako je prisutnost korupcije u obrazovanju relativno visoka.

Empirijsko istraživanje na kojem se temelji ovaj rad, provedeno 2018. godine, tematski je i metodološki slično onom iz 2013. pa je omogućena komparacija. Rezultati, naime, ne odstupaju drastično od onih iz 2013., odnosno pokazuju da je društveno-političko-ekonomska situacija mladih u jugoistočnoj Europi i dalje prilično nepovoljna. Naime, kako su pokazali autori Lavrić, Tomanović, Jusić (2019.), mladi i dalje pate od visoke stope nezaposlenosti, a ako su i zaposleni, vrlo često rade na prekarnim poslovima. Varijable toleriranja neformalnih praksi za

dobivanje posla, percepcije korupcije u obrazovanju i ovisnosti o roditeljskom domu povećale su se u odnosu na istraživanje otprije pet godina. Nadalje, mladi i dalje smatraju da se njihov glas ne čuje, da ih političke elite i dalje ignoriraju, a razina njihove društvene i političke participacije je vrlo niska (ibid.).

Podaci vrlo jasno pokazuju da se ruralni mladi razlikuju od urbanih mladih.

Kako bismo otkrili postoje li razlike među mladima u nekim stavovima, vrijednostima i ponašanjima, a s obzirom na zemlju odakle dolaze, koristili smo kontinuum urbano-ruralno kao nezavisnu varijablu. Analizirani podaci koje donosimo u nastavku vrlo jasno pokazuju da se ruralni mladi razlikuju od urbanih mladih.

ZADOVOLJSTVO VLASTITIM ŽIVOTOM

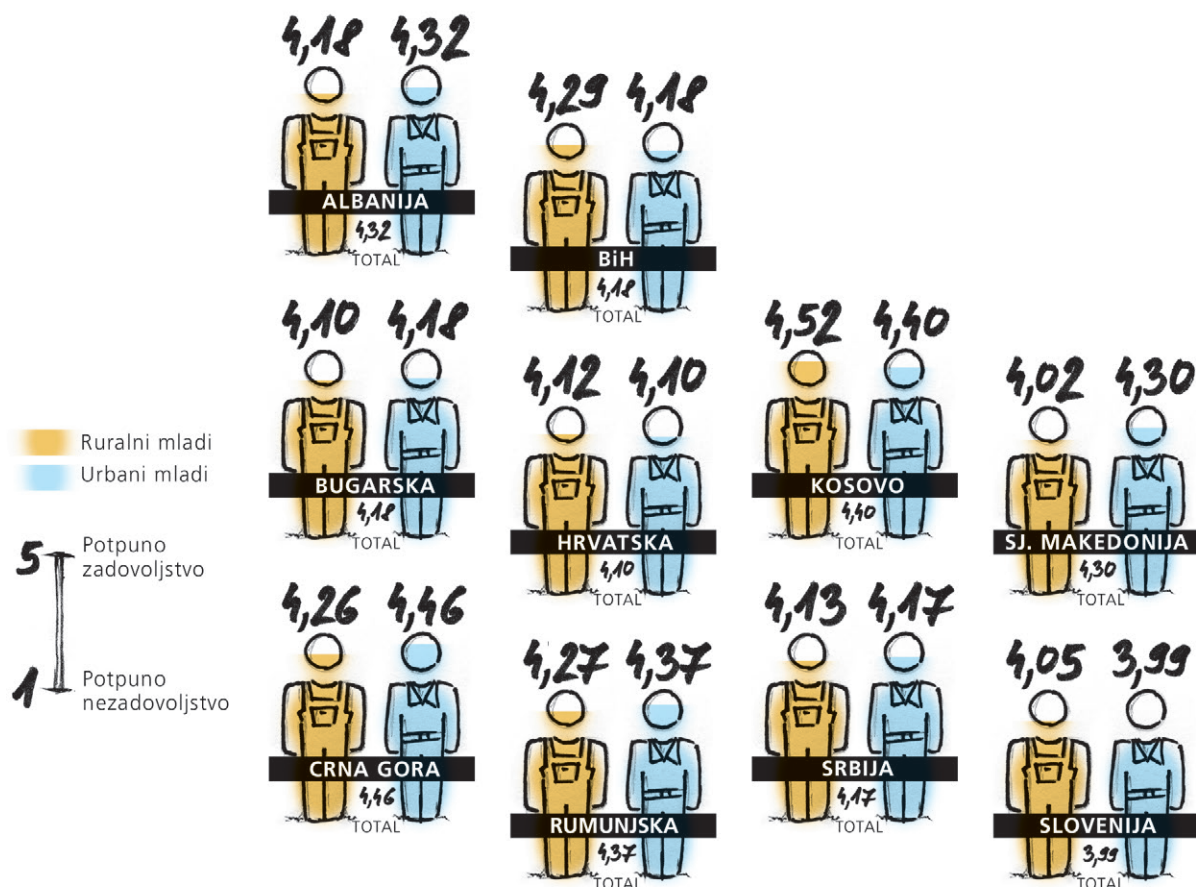
Rezultati pokazuju da su mladi u Crnoj Gori najzadovoljniji vlastitim životom, dok su na suprotnom polu mladi iz Slovenije. Urbani mladi u Sloveniji su među ispitanima najmanje zadovoljni vlastitim životom.

Kako bismo dobili generalni uvid u zadovoljstvo vlastitim životom mladih postavljeno je pitanje da ga ocijene na skali od 1 do 5, gdje 1 predstavlja potpuno nezadovoljstvo, a 5 potpuno zadovoljstvo. U infografici 2 donosimo deskriptivne rezultate ovog pitanja iz kojih je vidljivo da i urbani i ruralni mladi ocjenjuju svoje zadovoljstvo prosječnom ocjenom vrlo dobar. Jedino je u Sjevernoj Makedoniji standardna devijacija nešto veća od 1, što sugerira veću heterogenost odgovora. Rezultati također vrlo jasno pokazuju da su mladi u Crnoj Gori najzadovoljniji vlastitim životom, dok su na suprotnom polu mladi iz Slovenije koji svoje zadovoljstvo ocjenjuju prosječnom vrijednosti 3,99. Što se tiče ruralnih mladih, najzadovoljniji su oni iz Kosova, dok najniže zadovoljstvo iskazuju mladi Slovenci. Situacija među urbanim mladima je takva da su mladi iz Crne Gore najzadovoljniji, dok su mladi u Sloveniji najmanje zadovoljni vlastitim životom. Sažeto, ovi rezultati pokazuju da su mladi u regiji prilično zadovoljni vlastitim životima. Razlike među državama, iako postoje, gotovo su zanemarive te je iz podataka razvidno da, unatoč raširenoj predodžbi da je život u jugoistočnoj Europi težak, mladi ipak u cijeloj toj priči nalaze dovoljno faktora koji ih ispunjavaju i čine sretnima, što je svakako pozitivno, kako za njih same, tako i za društva u cjelini.

³ Riječ je o Eurostatovim podacima za države članice i kandidatkinje za EU 2013. godine u koje nisu bile uključene BiH, Albanija i Kosovo, zemlje u kojima tradicionalno mladi žive s roditeljima čak i do 30. godine.

Infografika 2

Zadovoljstvo vlastitim životom u državama jugoistočne Europe 2018. godine

STAVOVI PREMA ODREĐENIM DRUŠTVENIM FENOMENIMA

Mladi pokazuju sklonost konzervativnim stavovima.

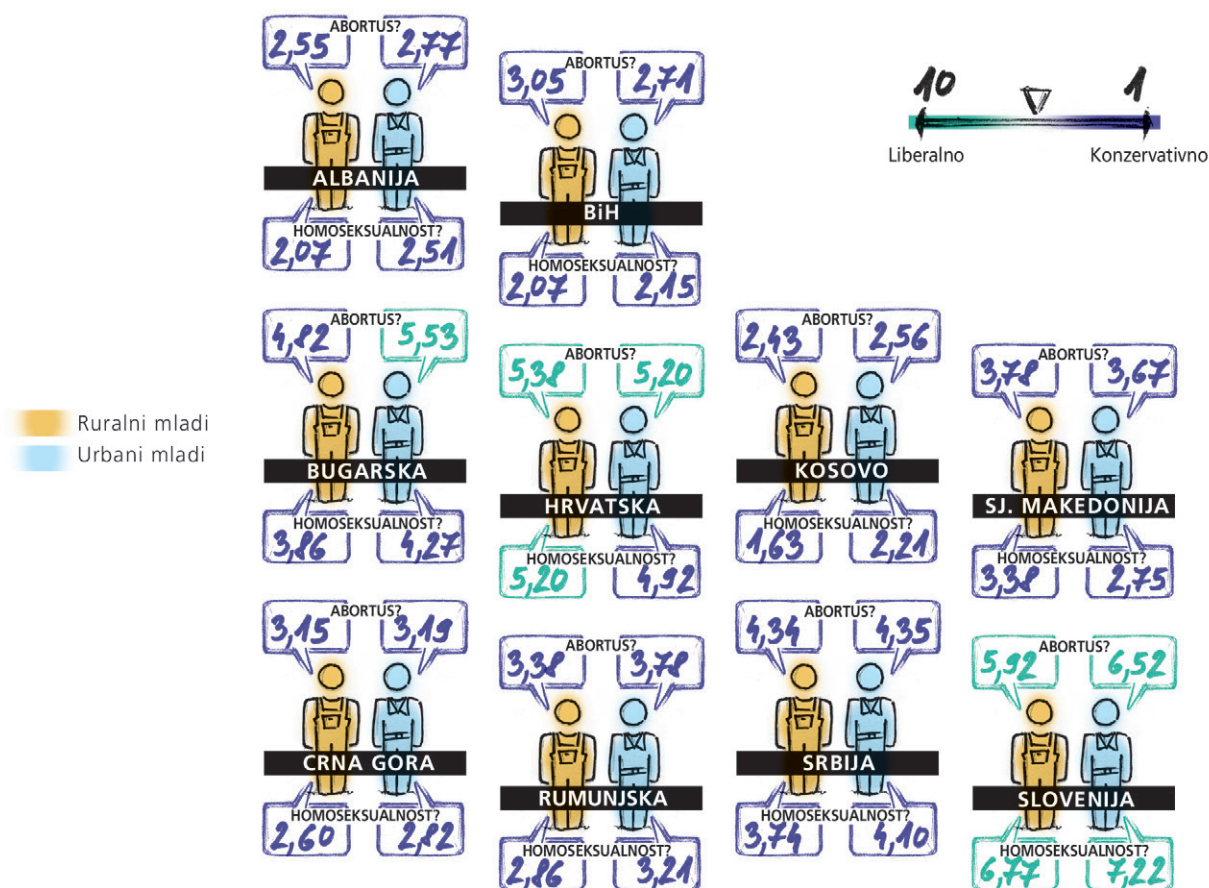
Osim zadovoljstva životom bilo nam je interesantno vidjeti kako se mladi u zemljama jugoistočne Europe odnose prema nekim društveno kontroverznim temama. Za ilustraciju seta društvenih vrijednosti odabrane su tri varijable: stav prema pobačaju, homoseksualcima i davanju/primanju mita. U infografici 3 prikazani su prosjeci (M) s pripadajućim im standardnim devijacijama (SD) stavova mladih po državama i rezidencijalnom statusu. Kao što je vidljivo, mladi su se na skali od 1 do 10, na kojoj vrijednost 1 označava da se fenomen nikad ne može opravdati, a 10 uvijek, izjasnili da pobačaj uglavnom ne opravdavaju (vrijednosti u prosjeku 4,18 za urbane, a 3,93 za ruralne mlade). Ova mjera vrlo jasno ocrtava prevalenciju konzervativnih stavova, ali i otvara pitanja potencijalnog odstupanja od stava Europskog suda za ljudska prava koji je vrlo jasno potvrdio da pobačaj mora biti legalan. Neovisno o tome, činjenica je da je, ako je tendencija vlada, organizacija za ljudska i ženska prava produbiti saznanje o pobačaju, nužno uložiti u kvalitetno provođenje zdravstvenog odgoja s vrlo jasnom komponentom reproduktivnih prava.

Što se tiče homoseksualnosti, i tu u prosjeku mladi pokazuju konzervativne stavove, ocjenjujući opravdanost s 3,89 u slučaju ruralnih mladih, odnosno 3,48 urbanih. Pitanje prava LGBTIQ u posljednjem se desetljeće prometnulo u jedno od važnih društvenih fenomena. Konzervativni pokreti u mnogim europskim državama (ne) uspješno su u zakone i ustave država unijeli odredbu o zabrani homoseksualnih brakova, čime se stigmatizacija LGBTIQ populacije povećala, a opseg njihovih prava smanjio.

Mladi smatraju da nije opravdano primati mito, dok su nešto tolerantniji prema korištenju veza za potrebe vlastitog zapošljavanja. Pitanje korupcije, vladavine prava, kronizma i nepotizma nezaobilazno je u kontekstu jugoistočne Europe. Iako se često svi ovi negativni fenomeni nekritički pripisuju ovom dijelu Europe, to nikako ne znači da oni nisu zastupljeni. S tim u vezi potrebno je biti oprezan pri generalizaciji jer istraživanja (Ilišin et al, 2019) pokazuju da mladi korupciju ne opravdavaju te izjavljuju da ne bi sudjelovali u koruptivnim aktivnostima. Kritika ovoga je svakako da je tu potrebno imati na umu društvenu poželjnost odgovora, međutim sami nalazi sugeriraju da je pri percepciji korupcije i koruptivnih radnji uputno u obzir uzeti dob kao nezavisnu varijablu koja može ponuditi rafiniraniji uvid u društva koja se suočavaju s tim i sličnim problemima.

Infografika 3

Stavovi mladih o nekim društvenim fenomenima u državama jugoistočne Europe 2018. godine

Analiza je pokazala da su mladi iz ruralnih područja Slovenije najliberalniji u odnosu na mlade ruralnih područja drugih zemalja jugoistočne Europe.

Zanimala nas je i usporedba razmišljanja o ovim društvenim fenomenima po zemljama⁴.

Tako se pokazalo da mladi u **ruralnim** područjima Albanije statistički značajnije manje opravdavaju pobačaj od njihovih vršnjaka u Bugarskoj, Hrvatskoj, Sjevernoj Makedoniji, Srbiji i Sloveniji. Ruralni mladi u BiH isto tako pokazuju konzervativnije stavove od ruralnih mladih u Hrvatskoj, Bugarskoj, Srbiji i Sloveniji kad je riječ o pobačaju, dok su u Bugarskoj ruralni mladi od svih statistički značajnih usporedbi jedino konzervativniji od slovenskih ruralnih mladih. Mladi iz hrvatskih ruralnih područja liberalniji su prema pobačaju od svih ostalih ruralnih mladih promatranih zemalja, a ruralni mladi iz Kosova u najmanjoj mjeri opravdavaju pobačaj među svim drugim mladima iz ruralnih područja promatranih država. Mladi iz ruralnih područja Sjeverne Makedonije liberalniji su od

Albanaca i Kosovara, a konzervativniji od Bugara, Hrvata i Slovenaca. U Crnoj Gori mladi u ruralnim krajevima manje toleriraju pobačaj od Bugara, Hrvata i Slovenaca, dok su mladi u ruralnoj Srbiji liberalniji od mladih u ruralnim dijelovima Albanije, BiH i Kosova. Analiza je pokazala da su mladi iz ruralnih područja Slovenije najliberalniji u odnosu na mlade ruralnih područja drugih zemalja jugoistočne Europe.

Od urbanih mladih u Srbiji liberalniji su samo urbani mladi iz Slovenije i Hrvatske, dok su mladi iz urbanih područja Slovenije najliberalniji dio svih 10 promatranih društava jugoistočne Europe.

Urbani mladi svoje stavove o opravdanosti pobačaja izražavaju na sljedeći način: u Albaniji pokazuju konzervativnije stavove nego u Bugarskoj, Hrvatskoj, Sjevernoj Makedoniji, Rumunjskoj, Srbiji i Sloveniji, a mladi u urbanim područjima BiH također su konzervativniji od svojih vršnjaka u istim zemljama u pogledu pobačaja. Mladi urbani Bugari pokazuju statistički značajne razlike u odnosu na sve države osim Hrvatske te su, uz iznimku urbanih Slovenaca, liberalniji. Ista je situacija s Hrvatskom. Na drugom su polu (ne)opravdavanja pobačaja mladi iz urbanih područja Kosova, koji pokazuju najtradicionalnije stavove

⁴ Rural: Welch's $F(9, 789.743)=82.148, p=0.000$; Urban: Welch's $F(9, 2389.758)=126.368, p=0.000$

od svih statistički značajnih usporedbi. U Sjevernoj Makedoniji mladi u urbanim područjima toleriraju pobačaj više od mladih Albanaca, Kosovara i vršnjaka iz BiH, a manje od Bugara, Hrvata, Srba i Slovenaca. Urbani mladi iz Crne Gore statistički su konzervativniji od Bugara, Hrvata, Srba i Slovenaca, dok mladi u Rumunjskoj više opravdavaju pobačaj od Albanaca, vršnjaka iz BiH, Kosovara, a manje od Bugara, Hrvata, Srba i Slovenaca. Od urbanih mladih u Srbiji liberalniji su samo urbani mladi iz Slovenije i Hrvatske, dok su mladi iz urbanih područja Slovenije najliberalniji dio svih promatranih društava.

Ovi rezultati ne iznenađuju jer i oni iz istraživanja European Value Survey pokazuju tendenciju da su društva Slovenije i Hrvatske znatno liberalnija u pogledu društvenih vrijednosti od ostalih područja jugoistočne Europe.

Distribucija po zemljama vezana uz opravdanost homoseksualnosti⁵ otkriva da su mladi iz **ruralnih** područja Albanije manje skloni opravdati homoseksualnost od onih iz Bugarske, Hrvatske, Sjeverne Makedonije, Srbije, a posebno Slovenije. Situacija u Bosni i Hercegovini otkriva da su mladi tamo statistički značajnije konzervativniji u pogledu toleriranja homoseksualnosti od mladih u ruralnim područjima Bugarske, Hrvatske, Sjeverne Makedonije, Srbije i Slovenije. Mladi iz Bugarske pokazuju veće stope odobravanja homoseksualnosti od ruralnih mladih iz Kosova i Rumunjske, a manje od mladih iz ruralne Hrvatske. Ruralni mladi u Hrvatskoj su pak liberalniji od svih zemalja osim od Slovenije, dok su mladi u ruralnim područjima Kosova u pogledu opravdavanja homoseksualnosti konzervativniji od već spomenutih ruralnih mladih Bugarske i Hrvatske, ali i Sjeverne Makedonije, Rumunjske, Srbije i Slovenije. Osim spomenutih podataka, ruralni mladi iz Sjeverne Makedonije pokazuju manje odobravanje homoseksualnosti od vršnjaka iz Slovenije, a ista je s mladih iz ruralnih područja Crne Gore, Rumunjske i Srbije.

Što se **urbanih** područja tiče, mladi Albanci manje opravdavaju homoseksualnost od vršnjaka iz Bugarske, Hrvatske, Srbije i Slovenije. U Bosni i Hercegovini mladi u ruralnim područjima pokazuju veću konzervativnost od mladih Bugara, Hrvata, Rumunja, Srba i Slovenaca. Urbani mladi Bugari liberalniji su od svih promatranih društava jugoistočne Europe osim od Slovenaca, a isto je i s Hrvatima. Uz spomenute podatke za Kosovo, valja istaknuti da mladi u urbanim dijelovima Kosova manje opravdavaju homoseksualnost od mladih u Rumunjskoj, Srbiji i Sloveniji, slično je i s mladima u Sjevernoj Makedoniji koji su konzervativniji i od Srba i od Slovenaca, a identičan je slučaj i s mladima u Crnoj Gori i Rumunjskoj, dok su mladi iz urbanih područja Srbije, uz već istaknute podatke, konzervativniji od Slovenaca. Usporedbe mladih urbanih Slovenaca sa svim ostalim državama statistički su značajne jer se pokazalo da je riječ o najliberalnijem dijelu regije.

Mladi Slovenci u najvećoj mjeri opravdavaju homoseksualnost u odnosu na vršnjake diljem regije.

Treća varijabla u ovom setu vrijednosti odnosila se na opravdanost primanja, odnosno davanja mita. Infografika 3 donosi prikaz značajnosti usporedbi država za ruralnih i urbanih mladih⁶. Iz nje se može uočiti da ruralni mladi Albanije manje opravdavaju davanje/primanje mita od vršnjaka u Hrvatskoj i Crnoj Gori, urbani mladi više od Kosovara i Makedonaca, a manje od Crnogoraca. Mladi u ruralnom dijelu BiH statistički značajnije manje opravdavaju mito od Hrvata i Crnogoraca, a više od Kosovara, dok je situacija u urbanim dijelovima BiH takva da više opravdavaju mito od Kosovara, a manje od Crnogoraca. Što se mladih u Bugarskoj tiče, oni su pak benevolentniji od Kosovara u ruralnim, a od Kosovara i Makedonaca i u urbanim područjima. Mladim Hrvatima sa sela mito je prihvatljivije nego Kosovarima, Makedoncima, Rumunjima i Slovencima, a onima iz grada prihvatljivije je nego Makedoncima i Kosovarima. Uz spomenutu situaciju vezanu uz Kosovo, rezultati otkrivaju da su ruralni mladi tamo manje tolerantni na mito od Crnogoraca, Srba i Slovenaca, a oni iz grada uz navedene u ruralnim područjima i od Rumunja. Mladi ruralni i urbani Makedonci manje toleriraju mito od Crnogoraca, a urbani još i od Rumunja.

POVJERENJE

Primjetno je da ruralni mladi u prosjeku povjerenje prema bližoj obitelji ocjenjuju nešto višim od vršnjaka u gradovima u svim zemljama obuhvaćenim ovim istraživanjem.

Dajući pregled literature o (političkom) povjerenju, A. Gvozdanović (2014.) sažima da je „političko povjerenje jedna od glavnih sastavnica građanskog povezivanja koje je pak temelj političke i građanske participacije“. Političko povjerenje su stavovi mladih prema demokratskim institucijama. Ono pak indicira stupanj legitimiteta mladih prema tim pojedinim institucijama te utječe na stvaranje političkog identiteta mladih (ibid.). Druga vrsta povjerenja je ona socijalna ili, kako kaže Gambetta „kada kažemo da nekome vjerujemo ili da je netko pouzdan, to implicitno znači da je vjerojatnost da će poduzeti akciju koja je korisna ili bar nije štetna po nas dovoljno visoka da razmatramo neki oblik suradnje s tom osobom“ (1988.). S ciljem razumijevanja odnosa ruralnih i urbanih mladih prema određenim institucijama, ali i boljeg razumijevanja horizontalnih odnosa, tj. povjerenja u društvene skupine, odabrane su tri varijable socijalnog i tri varijable političkog povjerenja. U tablici 1 donosimo pregled deskriptivnih podataka o povjerenju mladih u jugoistočnoj Europi.

⁵ Rural: Welch's F (9, 760.227)=171.633, p=0.000 Urban: Welch's F (9, 2412.957)=133.202, p=0.000

⁶ Rural: Welch's F (9, 772.612)=31.186, p=0.000; Urban: Welch's F (9, 2476.512)=19.484, p=0.000

Tablica 1

Povjerenje mladih u jugoistočnoj Europi
na skali od 1 (uopće ne vjerujem) do 5 (jako vjerujem)

Zemlja	Tko	Bliža obitelj		Prijatelji		Susjedi		Političke stranke		Mediji		EU	
		M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Albanija	Ruralni mladi	4,96	,246	3,31	1,151	2,11	1,179	1,77	1,134	2,55	1,333	3,41	1,470
	Urbani mladi	4,92	,380	3,55	1,153	2,20	1,264	1,63	,906	2,43	1,194	3,30	1,349
Bosna i Hercegovina	Ruralni mladi	4,69	,775	4,05	,727	3,58	,891	1,83	1,125	2,70	1,129	3,13	1,152
	Urbani mladi	4,75	,706	4,07	,709	3,54	,810	1,95	1,122	2,72	1,105	2,98	1,169
Bugarska	Ruralni mladi	4,87	,440	4,23	,800	3,47	1,153	2,14	1,143	3,02	1,305	3,56	1,150
	Urbani mladi	4,80	,576	4,18	,791	3,02	1,116	1,88	1,044	2,87	1,126	3,50	1,193
Hrvatska	Ruralni mladi	4,57	,751	4,14	,845	3,34	,891	2,09	1,073	2,79	1,053	2,95	,967
	Urbani mladi	4,60	,760	4,24	,806	3,15	1,002	1,90	1,044	2,80	1,064	2,97	1,057
Kosovo	Ruralni mladi	4,92	,345	3,54	1,055	2,88	1,203	1,69	,988	2,35	1,090	3,16	1,409
	Urbani mladi	4,90	,394	3,76	1,084	2,89	1,237	1,77	,983	2,57	1,144	3,12	1,317
Sjeverna Makedonija	Ruralni mladi	4,68	,744	3,76	1,050	2,67	1,176	2,07	1,200	2,35	1,090	2,77	1,312
	Urbani mladi	4,77	,600	3,73	1,089	2,64	1,227	1,98	1,143	2,32	1,195	2,71	1,420
Crna Gora	Ruralni mladi	4,96	,199	4,05	,941	2,68	1,106	1,92	1,022	2,05	,982	2,46	1,361
	Urbani mladi	4,86	,491	4,02	,995	2,58	1,189	2,03	1,309	2,30	1,294	2,53	1,458
Rumunjska	Ruralni mladi	4,76	,601	3,48	1,042	2,75	1,181	1,69	1,025	2,54	1,276	2,96	1,268
	Urbani mladi	4,75	,631	3,66	,978	2,83	1,156	1,63	,905	2,59	1,314	2,74	1,303
Srbija	Ruralni mladi	4,88	,346	4,15	,877	2,78	1,108	1,75	1,031	2,19	1,114	2,30	1,281
	Urbani mladi	4,78	,607	3,95	,936	2,64	1,086	1,65	,928	1,94	1,037	2,18	1,215
Slovenija	Ruralni mladi	4,66	,721	4,21	,850	2,71	1,148	2,06	,988	2,38	1,017	2,77	1,128
	Urbani mladi	4,66	,711	4,19	,864	2,49	1,111	1,98	,931	2,29	1,028	2,65	1,149

Kao što je razvidno iz spomenute tablice, mladi pokazuju visoke razine povjerenja u bližu obitelj u svim promatranim državama. Isto je tako primjetno da ruralni mladi u prosjeku povjerenje prema bližoj obitelji ocjenjuju nešto višim od svojih vršnjaka u gradovima. Naime, stope povjerenja, na ljestvici od 1 do 5, u svim su promatranim državama u kategoriji „izvršno“. Usporedimo li zemlje međusobno po ovom kriteriju⁷ otkrivamo da su među ruralnim mladima statistički značajne razlike u povjerenju prema obitelji distribuirane tako da je povjerenje više u Albaniji (u odnosu na BiH, Hrvatsku i Makedoniju), u Bugarskoj (u odnosu na Sloveniju i Hrvatsku), na Kosovu (u odnosu na BiH, Hrvatsku, Makedoniju i Sloveniju), u Crnoj Gori (u odnosu na Hrvatsku), u Rumunjskoj (u odnosu na Hrvatsku) te u Srbiji u odnosu na Hrvatsku. Ista varijabla, ali kod urbanih mladih pokazuje da viši stupanj povjerenja u vlastitu obitelj imaju urbani mladi u Albaniji (u odnosu na BiH, Hrvatsku, Makedoniju, Rumunjsku, Srbiju i Sloveniju), oni iz BiH (u odnosu na Hrvatsku), mladi urbani Bugari u odnosu na mlade Hrvate, Kosovari u usporedbi s Hrvatima i Rumunjima, a Makedonci, Srbi, Rumunji i Crnogorci u usporedbi s Hrvatima. Na temelju ovih podataka korelirali smo stupanj ruralnog stanovništva s povjerenjem te smo dobili pozitivnu korelaciju, što znači da i urbani i ruralni mladi zemalja s većim postotkom ruralnog stanovništva (npr. Albanija i BiH) pokazuju više stope povjerenja u obitelj od onih s manjim postotkom. Isto tako, zamjetna je i podjela po članstvu u EU pa one države koje su članice u pravilu bilježe manji stupanj povjerenja u obitelj od onih koje nisu.

Ukupna prosječna ocjena povjerenja u političke stranke s druge je strane vrlo niska i iznosi 1,92 (na skali od 1 do 5) za mlade u ruralnim područjima, a 1,82 za mlade u urbanim područjima. To pokazuje da mladi u jugoistočnoj Europi ne vjeruju političkim strankama koje su prilično važan element demokratskog političkog poretka, što otkriva potencijalnu krizu povjerenja u elite, o čemu su napisani mnogi politološki tekstovi (Meer, 2017; Merkel, 2014). Usporedba povjerenja prema političkim strankama po zemljama⁸ pokazuje da nema statistički značajne razlike u stopama povjerenja ni u jednoj promatranoj zemlji, neovisno je li riječ o ruralnim ili urbanim mladima.

Povjerenje u medije među ruralnim mladima ocijenjeno je prosječnom ocjenom 2,58, dok urbani mladi jugoistočne Europe, na skali od 1 do 5, ocjenjuju vlastito povjerenje u nacionalne medije ocjenom 2,48. Kao i kod političkih stranaka, usporedili smo pokazatelje prema državama, no nijedna se usporedba nije pokazala značajna ni za ruralne ni za urbane mlade.

Što se povjerenja u Europsku uniju tiče, ono je relativno solidno u svim promatranim zemljama, gdje je prosjek nešto viši za ruralne mlade – 3,01, od urbanih mladih – 2,89 (na skali od 1 do 5). Usporedba povjerenja u EU po zemljama⁹ nije otkrila statistički značajne razlike. Iz ovoga možemo zaključiti da ne postoje razlike u političkom povjerenju među državama jugoistočne Europe, odnosno da je stupanj političkog povjerenja više-manje ravnomjerno raspoređen diljem regije. Taj nam nalaz govori o relativnoj homogenosti regije, odnosno otkriva da su obrasci povjerenja mladih relativno slični i u ruralnim i u urbanim dijelovima jugoistočne Europe. Kako bismo dobili detaljniji uvid u političnost mladih s obzirom na rezidencijalni status, a potaknuti rezultatima povjerenja, ispitali smo interes mladih za politiku.

INTERES ZA POLITIKU

Interes za politiku važna je varijabla u ispitivanjima mladih jer nam otkriva koliko su mladi zainteresirani za upravljanje i potencijalne promjene vlastite zajednice. Osim toga, interes za politiku često korespondira s političkom i društvenom participacijom, ali se iz njega može i ekstrapolirati odnos mladih prema političkim elitama. Da bismo vidjeli kako se mladi odnose prema politici, interes smo podijelili na tri varijable: generalni interes za politiku, interes za nacionalnu politiku i interes za politiku EU-a. Odnos mladih prema politici prikazan je na grafikonu 1. Kao što je vidljivo, mladi baš i nisu zainteresirani za politiku, odnosno njihov interes koji je procjenjivan na skali Likertovog tipa ne prelazi ocjenu „ne zanima me“. Veza uz usporedbu po zemljama, podaci pokazuju¹⁰ da su mladi u ruralnoj Hrvatskoj više zainteresirani za politiku od mladih Albanaca, Kosovara, a ruralni Makedonci od ruralnih Albanaca, Kosovara i Rumunja. Što se statističke značajnosti razlike između mladih iz urbanog područja jugoistočne Europe tiče, ona je značajna pri usporedbi Sjeverne Makedonije s Albanijom i BiH, u kojoj su Makedonci više zainteresirani za politiku, kao i Slovenci u odnosu na Albance.

⁷ Rural: Welch's F (9, 914.355)=30.650, p=0.000; Urban: Welch's F (9, 2560.710)=20.858, p=0.000

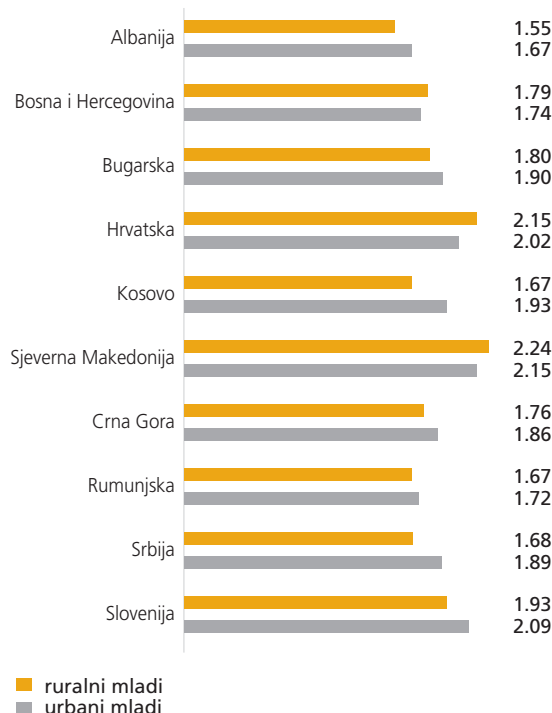
⁸ Rural: Welch's F (9, 914.355)=30.650, p=0.000; Urban: Welch's F (9, 2560.710)=20.858, p=0.000

⁹ Rural: Welch's F (9, 688.695)=17.909, p=0.000; Urban: Welch's F (9, 2328.449)=69.744, p=0.000

¹⁰ Rural: Welch's F (9, 806.377)=11.825, p=0.000; Urban: Welch's F (9, 2540.407)=13.130, p=0.000

Grafikon 1

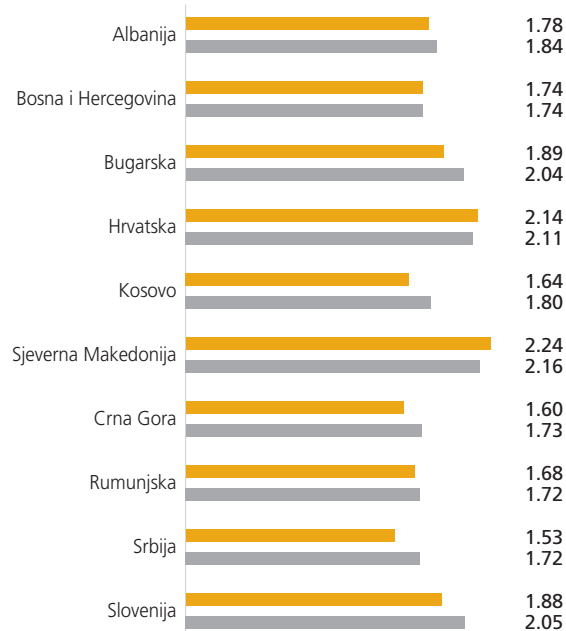
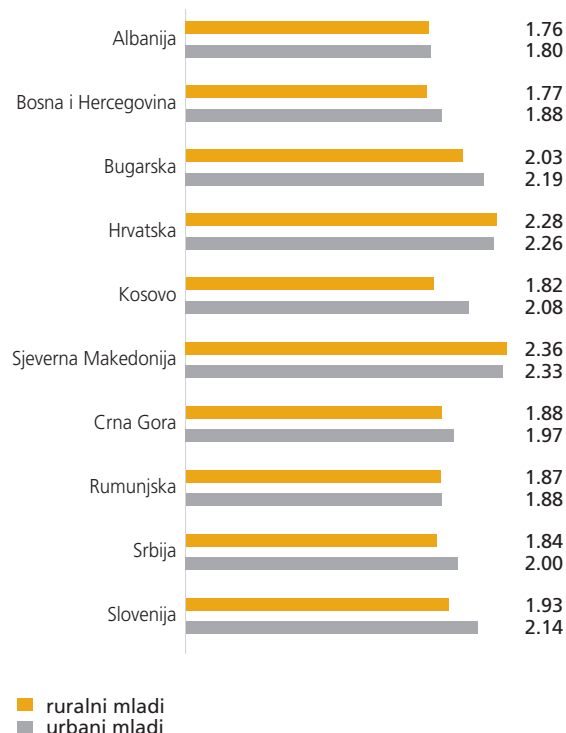
Interes mladih za politiku općenito
na skali od 1 (uopće me ne zanima) do 5 (jako me zanima)

Grafikon 2 prikazuje usporedbu odnosa ruralnih i urbanih mladih na temelju njihovog interesa za politiku EU-a i nacionalnu politiku. Aritmetička sredina zainteresiranosti mladih u ruralnim područjima otkriva da im je interes za politiku EU-a u prosjeku 1,86, za nacionalnu 1,97, dok urbani mladi pokazuju stopu interesa za politiku EU-a od 1,89, a za nacionalnu 2,05. Zanimljivo je da je statistička značajnost¹¹ postignuta samo u usporedbi da su mladi Hrvati iz ruralnih područja zainteresiraniji za politiku od svojih vršnjaka u Albaniji, BiH i Kosovu, a ruralni Makedonci od vršnjaka iz ruralne BiH. Što se urbanih područja tiče, mladi Bugari pokazuju veći interes za EU-teme od mladih urbanih Albanaca, Hrvati od Albanaca i Rumunja, a Makedonci od Albanaca, vršnjaka iz BiH i Rumunjske.

Grafikon 2

Usporedba interesa za politiku EU-a i nacionalnu politiku
na skali od 1 (uopće me ne zanima) do 5 (jako me zanima)

Interes za politiku EU-a**Interes za nacionalnu politiku**

¹¹ Rural: Welch's F (9, 791.146)=10.647, p=0.000; Urban: Welch's F (9, 2529.591)=15.508, p=0.000

ODNOS PREMA DEMOKRACIJI

Odnos prema demokraciji otkriva postoji li demokratski deficit među mladima, odnosno koja je sklonost autoritarnim tendencijama. Ovaj konstrukt operacionalizirali smo putem dva pitanja: (1) demokracija je dobar oblik vladavine i (2) u određenim okolnostima diktatura je bolji oblik vladavine od demokracije. U tablici 2 donosimo pregled slaganja s navedenim tvrdnjama. Mladi i u ruralnim i u urbanim krajevima jugoistočne Europe uglavnom se slažu da je demokracija dobar oblik vladavine pa je tako prosječna stopa slaganja za ruralna područja 3,78, a za urbana 3,85. Što se tiče statistički značajnih razlika¹² između urbanih i ruralnih mladih na temelju države iz koje dolaze, podaci ilustriraju da su mladi Albanci skloniji opravdavati demokraciju od mladih Srba i Slovenaca u ruralnim područjima, mladi Bugari od ruralnih Slovenaca, kao i mladi ruralni Hrvati. U urbanim krajevima jugoistočne Europe, Albancima je demokracija više opravdana nego vršnjacima iz BiH, Crne Gore, Rumunjske, Srbije i Slovenije, Bugarima više nego mladima iz BiH, Rumunjske, Srbije i Slovenije, Hrvatima od Rumunja i Srba, urbanim mladima iz Kosova od urbanih mladih iz Rumunjske i Srbije, Makedoncima od Srbije, kao i Crnogorcima od Srbije.

Isto tako iz tablice 2 moguće je zaključiti da se mladi ni u ruralnim, ni u urbanim područjima jugoistočne Europe ne slažu da je diktatura ponekad opravdana. Naime, ruralna omladina slaže se s opravdanošću diktature u prosjeku od 2,50 od ukupno 5 stupnjeva, a ruralni mladi svoj stupanj slaganja ocjenjuju s 2,37.

Govorimo li o statistički značajnim razlikama pri slaganju s opravdanosti diktature¹³, mladi u ruralnim područjima BiH to smatraju u odnosu na ruralne Albance i Crnogorce, a značajna razlika kod urbanih mladih je da su mladi iz BiH skloniji ocjeni da je diktatura u pojedinim slučajevima opravdana nego mladi u Albaniji, Bugarskoj, Hrvatskoj, Kosovu, Srbiji i Sjevernoj Makedoniji, što govori o prilog autoritarnim tendencijama mladih iz BiH. Također, mladi Crnogorci skloniji su opravdavanju diktature od urbanih Bugara i Makedonaca.

Tablica 2

Odnos prema demokraciji i diktaturi¹⁴

Zemlja	Tko	Demokracija		Diktatura	
		M	SD	M	SD
Albanija	Ruralni mladi	4,18	1,166	2,19	1,488
	Urbani mladi	4,16	1,143	2,36	1,521
Bosna i Hercegovina	Ruralni mladi	3,72	1,019	2,82	1,244
	Urbani mladi	3,65	1,048	2,84	1,274
Bugarska	Ruralni mladi	4,09	1,010	2,24	1,258
	Urbani mladi	4,07	1,053	2,15	1,254
Hrvatska	Ruralni mladi	3,88	,979	2,57	1,273
	Urbani mladi	3,98	1,010	2,26	1,213
Kosovo	Ruralni mladi	3,80	1,344	2,41	1,375
	Urbani mladi	3,98	1,187	2,26	1,267
Sjeverna Makedonija	Ruralni mladi	3,77	1,171	2,09	1,277
	Urbani mladi	3,92	1,259	2,17	1,380
Crna Gora	Ruralni mladi	3,98	1,308	3,18	1,634
	Urbani mladi	3,80	1,355	2,67	1,605
Rumunjska	Ruralni mladi	3,78	1,276	2,54	1,391
	Urbani mladi	3,61	1,262	2,50	1,300
Srbija	Ruralni mladi	3,40	1,306	2,36	1,359
	Urbani mladi	3,40	1,226	2,35	1,377
Slovenija	Ruralni mladi	3,52	1,150	2,50	1,209
	Urbani mladi	3,58	1,143	2,49	1,302

¹² Rural: Welch's F (9, 680.990)=10.696, p=0.000; Urban: Welch's F (9, 2327.546)=31.435, p=0.000

¹³ Rural: Welch's F (9, 671.831)=9.018, p=0.000; Urban: Welch's F (9, 2255.564)=13.939, p=0.000

¹⁴ Ispitanici su pitani da na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem) iznesu svoj stav o tezama: demokracija je, općenito, dobar oblik vladavine; u određenim okolnostima, diktatura je bolji oblik vladavine od demokracije

ZAKLJUČAK

Ova studija odgovorila je, ali i otvorila nova pitanja o položaju mladih u jugoistočnoj Europi. Razlika u političkim stavovima, vrijednostima i interesima između urbanih i ruralnih mladih jedan je od nedovoljno istraženih fenomena sociologije i politologije. Iako je u svim zemljama jugoistočne Europe ruralnog stanovništva oko 30 posto analizi tog fenomena ne posvećuje se dovoljno pažnje, pogotovo iz perspektive proučavanja mladih. Rezultati istraživanja koje je provedeno u 10 zemalja jugoistočne Europe empirijski su potvrdili neke od pretpostavki koje se često mogu čuti u javnom diskursu.

Tako je ova studija pokazala da u polovici promatranih država ruralni mladi ocjenjuju zadovoljstvo vlastitim životom prosječno višom ocjenom nego njihovi vršnjaci u urbanim područjima. Ispitivani su i stavovi mladih prema određenim društvenim fenomenima te je ova studija pokazala da postoji statistički značajna razlika između urbanih i ruralnih mladih, odnosno da su mladi iz ruralnih područja u pravilu nešto konzervativniji od onih iz urbanih krajeva. Također, interesantno je da u više od polovice promatranih zemalja mladi u urbanim područjima u većoj mjeri opravdavaju korištenje veza za dobivanje posla. Povjerenje u institucije i društvene skupine bitna je odrednica suvremenih demokratskih društava pa je tako nedvojbeno pokazano da mladi u ruralnim područjima više vjeruju svojoj obitelji od vršnjaka im u urbanim sredinama. Mladi iz država članica EU-a bilježe manji stupanj povjerenja u obitelj nego mladi iz država koje nisu članice. Što se Europske unije tiče, povjerenje u njezine politike nešto je veće od povjerenja u nacionalne politike, dok se razlike među državama s obzirom na urbano-ruralni kontinuum nisu pokazale značajnima. Ranija istraživanja (Ilišin et al, 2013; Flere et al, 2015) pokazala su da je interes za politiku mladih relativno nizak, a ova je studija to i potvrdila, ponudivši detaljniju elaboraciju razlika između država na temelju rezidencijalnog statusa. Posljednji koncept koji je ispitan je stav prema demokraciji i diktaturi, gdje se pokazao relativno stabilan demokratski obrazac mladih i u ruralnim i u urbanim područjima. Jedina iznimka su mladi u BiH koji su u nešto većoj mjeri pokazali benevolentnost prema diktaturi u odnosu na vršnjake iz urbanih i ruralnih krajeva ostatka jugoistočne Europe.

Zaključno, što smo pokazali ovom studijom? Ponajprije smo željeli vidjeti postoje li statistički značajne razlike između država u pogledu urbano-ruralnog kontinuumu u populaciji mladih. Rezultati studije nisu monolitni, odnosno ne možemo donijeti generalni zaključak koji bi rekao da postoje velike razlike između država s obzirom na ruralne i urbane mlade. Iako se oko 60 posto analiziranih varijabli pokazalo značajnim kada se u obzir uzme distinkcija članica EU-a i država koje još nisu članice u smjeru demokratskih potencijala, ova studija ni u kojem slučaju nije finalna. Drugim riječima, urbano-ruralni

odnos među mladima potrebno je detaljnije analizirati kako bi se dobio jednoznačan odgovor – je li ovaj kontinuum uistinu relevantan za razumijevanje političkih fenomena u jugoistočnoj Europi.

LITERATURA

- Alexander, M. (2008). Democratization and hybrid regimes: Comparative evidence from Southeast Europe. *East European Politics and Societies*, 22(4), 928–954.
- Anastasakis, O. (2005). The Europeanization of the Balkans. *Brown J. World Affairs*, 12, 77.
- Bauman, Z. 2000a. *Liquid modernity*, Cambridge: Polity Press.
- Bechev, D. (2011). *Constructing South East Europe: the politics of Balkan regional cooperation*. Springer.
- Bićanić, Ivo. „Poverty and development in Southeast Europe“. *Southeast European and Black Sea Studies* 1, no. 1 (2001): 76–87.
- Cifrić, I. (2003): Ruralni razvoj i modernizacija: prilozi istraživanju ruralnog identiteta, Zagreb: IDIS.
- Dolenec, D. (2013). *Democratic institutions and authoritarian rule in Southeast Europe*. ECPR press.
- Elbasani, A., & Šabić, S. Š. (2018). Rule of law, corruption and democratic accountability in the course of EU enlargement. *Journal of European Public Policy*, 25(9), 1317–1335.
- Flere, S., Hurrelmann, K., Klanjšek, R., Lavrić, M., Reimbold, H., Taleski, D. (2015). *Lost in Democratic Transition? Political Challenges and Perspectives for Young People in South East Europe Results of Representative Surveys in Eight Countries*. Sarajevo: Friedrich Ebert Stiftung Regional Dialogue SEE.
- Giddens, A. (1999). *Runaway World: How Globalization is Reshaping Our Lives*. London: Profile.
- Ilišin, V. Radin, F. (ur.) (2002): *Mladi uoči trećeg milenija*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Kapidžić, D. (2020) The rise of illiberal politics in Southeast Europe, *Southeast European and Black Sea Studies*, 20:1, 1–17.
- Kaser, K. (Ed.) (2012). *Household and family in the Balkans: two decades of historical family research at University of Graz* (Vol. 13). LIT Verlag Münster.
- Loizides, N. G. (2009). Religious nationalism and adaptation in Southeast Europe. *Nationalities Papers*, 37(2), 203–227.
- Meer, T. W. (2017). Political trust and the „crisis of democracy“. In Oxford Research Encyclopedia of Politics.
- Merkel, W. (2014). Is there a crisis of democracy?. *Democratic Theory*, 1(2), 11–25.
- Mungiu-Pippidi, A. (2005). Deconstructing Balkan particularism: the ambiguous social capital of Southeastern Europe. *Southeast European and Black Sea Studies*, 5(1), 49–68.
- Perica, V. (2002). *Balkan idols: Religion and nationalism in Yugoslav states*. Oxford University Press on Demand.
- Pešić, J. (2016). Patriarchal Value Orientations in the Western Balkans. *The Aftermath of War: Experiences and Social Attitudes in the Western Balkans*, 193–216.
- Sampson, S. (2008). Corruption and Anticorruption in Southeast Europe: Landscapes and Sites.
- Svjetska banka (2018). *Rural population (% of total population) World Bank staff estimates based on the United Nations Population Division's World Urbanization Prospects: 2018 Revision*. URL <https://data.worldbank.org/indicator/SP.RUR.TOTL.ZS>
- Tonnies, F. (2012). *Zajednica i društvo: osnovni pojmovi čiste sociologije*. Zagreb: Jesenki i Turk.
- White, G. W. (2000). *Nationalism and territory: Constructing group identity in southeastern Europe*. Rowman & Littlefield.
- Woods, M. (2005). *Rural Geography: Processes, Responses and Experiences in Rural Restructuring*, Sage Publications Ltd, London.

O AUTORU

Marko Kovačić politički je sociolog zaposlen u Institutu za društvena istraživanja, Centru za omladinska i rodna istraživanja, gdje proučava teme iz područja mladih. Doktorirao je na Sveučilištu u Ljubljani, magistrirao na Srednjoeuropskom sveučilištu u Budimpešti, a drugi magisterij stekao je na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu gdje je i diplomirao. Znanstveno se usavršavao u području rada s mladima na sveučilištima u Španjolskoj i SAD-u. Suosnivač je i predavač na prvom akademskom studiju o mladima u Hrvatskoj koji se izvodi na Sveučilištu u Rijeci. Nacionalni je korespondent za politike za mlade pri Vijeću Europe i Europskoj komisiji i youth wiki nacionalni korespondent za Europsku komisiju. Angažiran je u nizu radnih skupina na razini Hrvatske, EU i Vijeća Europe u području mladih, kao i u inicijativama i udrugama posvećenima unapređenju položaja mladih i kvaliteti obrazovanja.

IMPRESUM

Izdavač:
Friedrich-Ebert-Stiftung,
Regionalni ured za Hrvatsku i Sloveniju,
Praška 8 | HR 10000 Zagreb | Croatia

Za izdavača: Türkan Karakurt,
tuerkan.karakurt@fes.hr

www.fes.hr

Komercijalna upotreba svih medija koje izdaje
Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) nije dopuštena bez
prethodne suglasnosti FES-a.

TAKO SLIČNI, A TAKO RAZLIČITI

Usporedba urbanih i ruralnih mladih na temelju nekih aspekata sociopolitičkih karakteristika u 10 zemalja jugoistočne Europe

Publikacija *Usporedba urbanih i ruralnih mladih na temelju nekih aspekata sociopolitičkih karakteristika u 10 zemalja jugoistočne Europe* ima za cilj istražiti distribuciju određenih stavova i vrijednosti mladih u zemljama jugoistočne Europe s obzirom na rezidencijalni status. Tako rezultati empirijskog kvantitativnog istraživanja mladih provedeno u 10 zemalja jugoistočne Europe pokazuju da ruralni mladi ocje-

njuju zadovoljstvo vlastitim životom prosječno višom ocjenom nego njihovi vršnjaci u urbanim područjima. Nadalje, postoji statistički značajna razlika između urbanih i ruralnih mladih, u vidu konzervativnosti određenih stavova, tj. ruralni mladi su pravilu nešto konzervativniji od onih iz urbanih krajeva. Tekst pokazuje da mladi u ruralnim područjima više vjeruju svojoj obitelji od vršnjaka im u

urbanim sredinama, a mladi iz država članica EU-a bilježe manji stupanj povjerenja u obitelj nego mladi iz država koje nisu članice. Predmetna studija nedvojbeno je pokazala potrebu za detaljnijim uvidima u stavove, vrijednosti i ponašanja mladih s obzirom na urbano-ruralnu dihotomiju.

Daljnje informacije o ovoj temi možete dobiti na:

www.fes.hr